

LØB'ende Nyheder marts 2018

Nu tænges der igen !

*Tekst:
Jørgen Kaarup, Straatagets Kontor
Fotos:
Hanne Engelstoft Lund & Jørgen
Kaarup*

En stribe huse på Læsø har de seneste år fået nyt tangtag, og en helt ny type tag, der kombinerer strå- og tangtag kan blive et fremtidigt bud på et bæredygtigt tag af naturmaterialer

10 huse og gårde på Læsø enten har fået eller er ved at få nyt tangtag, takket være 29 millioner kr. i støtte fra A. P. Møller Fonden og Slots- og Kulturstyrelsen. Både renovering af hus samt tængning koster mange penge. Prisen er den væsentligste grund til, at der er så få tangtage tilbage, og at mange af husene er i temmelig dårlig stand.

Siden 2016 har der været gang i at totalrenovere de ejendomme, som er prioriteret til at få nyt tangtag. Tangtage er tunge, typisk vejer et tag 40 – 45 tons på et hus i almindelig enfamilie-størrelse. I 2016 blev der lagt 170 tons tang på tre af de gamle huse. I 2017 fik seks ejendomme nyt tangtag. I år fortsætter tængningen, men så er pengene til gengæld brugt op. En ny ansøgning er under forberedelse, og på Læsø håber man meget på, at der kommer en fase 2 i det store ”Projekt Red Tangtagene”.

I glemmebogen

Selve håndværket, det at lave et Læsø-tangtag, var gået i glemmebogen. Læsøs tækkemand skulle derfor begynde forfra ved at studere gamle bøger med beskrivelser, se fotos og tale med nogle af de ganske få, der kunne huske, hvordan tangtagene egentlig blev lavet.

I 2008 skulle tækkemanden for første gang prøve at lægge ålegræs på et helt tag. Det blev til et mindre tag på et nyopført hus til får, "Kjeld Posts Fårehus". Det var færdigt i oktober 2008, og tængningen gav en del erfaringer.

"Blandt meget andet lærte vi, at tang ikke bare er tang", siger Henning Johansen, der er blevet fuldbefaren tængemand med en stribe nye tangtage i perioden 2012-17. Han husker tydeligt, hvordan det første ålegræs var nærmest ubrugeligt, hvorimod næste læs var rigtig godt.

Foto: I gamle dage var tængning et kvindearbejde, fordi stort set alle mænd på Læsø var ude at sejle som sømænd og fiskere. Det var derfor kvinderne, der passede ikke bare huset, men også landbrug og håndværk, herunder altså at lægge tangtag.

Ålegræs fra Sjælland

Ålegræsset kommer fra Bogø, Møn og Tærø, alle øer ved Sjællands sydøstlige hjørne. Det er det sted i landet, hvor man i længst tid har bevaret at høste ålegræs. "Kallehave Tang Eksport" lå i området og lukkede så sent som i 1959.

Tængemanden starter forneden med at lave en tyk vold med de såkaldte "vaskere", der bindes til tagkonstruktionens nederste lægter. Volden er ca. 160 centimeter tyk på et almindeligt hus.

Oven på denne tangvold lægges resten af taget med løs tang, som trampes fast. Fyrregrene lægges først ud på lægterne, så tangen ikke falder igennem. Taget afsluttes med rygningstørv, skåret af enggræs.

Fotos: Tangtage på Læsø renoveres. Det var i mange årtier umuligt at skaffe det tørrede ålegræs, der skal bruges til tangtage og håndværket tængning var gået i glemmebogen. I dag er der tre mennesker i Danmark, der høster ålegræs i området omkring Møn og Bogø.

Foto: Læsøs tækkemand, Henning Johansen, er her i færd med at lægge løs tang ud, efter at "vaskerne" forinden er først vredet og dernæst bundet på lægterne. Den tykke "vold" af vaskere er omkring 160 centimeter tyk, og resten af taget består af løs, tørret ålegræs, som i løbet af kort tid danner en hinde og dermed ingen steder blæser. For at forhindre den løse tang i at falde ind på loftet, lægges der fyrregrene ud på lægterne, før ålegræsset kommer på. Taget afsluttes med en rygning af græstørv.

Foto: Et smukt eksempel på et mere end 200 år gammelt Læsø-hus med helt nyt tangtag.

Unikke tage

Læsøs tangtage er globalt set enestående. Ingen andre steder i verden bor der stadig mennesker under et tag lavet af ålegræs. Rent teknisk udføres tængning i disse år på samme måde som for flere hundrede år siden.

I tilknytning til Læsø-tagene har to arkitektstuderende fra den københavnske arkitektskole, Det Kongelige Danske Kunstakademi, lavet et afgangsprojekt, som bl.a. beskriver en kombination af stråtag og tangtag.

I forbindelse med afgangsprojektet lavede de to studerende et grundigt studium og fandt frem til dette specielle kombi-tag, som er en type tag, der udføres i en kystegn i Kinas østlige hjørne.

Et nærmere studie af den kinesiske byggeskik viste, at inde under et tyndt lag af løst ålegræs, lå tækkede strå til at aflede vandet. De to materialer opvejede altså hinandens svagheder. Ålegræs er brandhæmmende, hvor strå er let antændeligt. Strå afleder vand, hvor ålegræs er utæt. Alger og mos kan angribe strå, mens ålegræs skaber et mikromiljø, hvor disse ikke kan leve. Ålegræs har ingen konstruktive egenskaber, det har strå.

Fotos: Et afgangsprojekt fra arkitektskolen i København beskriver en helt ny type tag, nemlig et kombineret strå- og tangtag. Dvs. at der først tækkes med tagrør eller tækkemiscanthus (en speciel type elefantgræs) og oven på stråtaget lægges et lag ålegræs. Inspirationen til det er hentet fra Kina. Den ene af de to afgangsstuderende, Lise Hornehøj Garval, er på billedet herunder i gang med at lave mockup'en med det kombinerede strå- og ålegræstag. (fotos: Nanna Hedensted Lundorf)

Levetid 200 - 300 år

Normalt siger man, at stråtag har en levetid på op til 50 år, men med et lag af ålegræs stiger denne levetid til mellem 200 og 300 år. I afgangprojektet blev det forsøgt at udvikle en kompakt og stram måtte af ålegræs til placering på et tyndt stråtag.

De to studerende ville forene den kinesiske teknik med Læsøs traditionelle byggeskik. Det lykkedes at få lavet et prøvetag, som tegner lovende. (Se mockup på forrige side)

Men, som de to studerende Nanna Hedensted Lundorf og Lise Hornehøj Garval selv skriver: "Der er stadig et godt stykke vej, før vores idé kan omsættes til virkelighed. Der er stadig en del udviklingsarbejde og tests, der skal udføres. Vi nåede, på de par måneder vores afgang tog, et stykke af vejen.

Alt i alt mener vi, i al beskedenhed, at det sammensatte tag af strå og ålegræs er et godt bud på en helt ny type "grønt" tag, som oven i købet kræver minimalt – eller ingen - vedligehold."

I samarbejde mellem Straatagets Kontor (tækkemændenes branche-kontor), arkitekt Lise Hornehøj Garval og Læsø Museum samt Læsø Kommune arbejdes der videre med at få finansieret et udviklingsprojekt for dette, yderst lovende, bæredygtige tag med en usædvanlig lang forventet levetid.

Det er første gang i 100 år, at der igen tænges på Læsø. Der er lidt mere end 30 ejendomme med helt eller delvist tangtag tilbage. Engang var der 300. Det er en global kulturarv, der nu i 12. time bliver reddet.

Et overslag fra Center for Bygningsbevaring fortæller, at det vil koste op imod 100 millioner kr. at sætte alle de resterende ejendomme i stand og lægge nyt tangtag. Med de nuværende bevillinger er man altså omkring 1/3 af vejen.

